

Sygn. akt Ts 180/12

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia *19 lutego* 2013 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej

V M w sprawie zgodności:

art. 1150 oraz art. 1146 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) z

art. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE:

W skardze konstytucyjnej z 24 lipca 2012 r. V M (dalej: skarżący) wniósł o zbadanie zgodności art. 1150 oraz art. 1146 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna sformułowana została w związku z następującym stanem faktycznym. Skarżący został pozwany w H Wyrokiem z dnia października 2010 r. Sąd Rejonowy H (sprawa cywilna nr rok 2009,) zasądził świadczenie pieniężne od skarżącego na rzecz G M Następnie Sąd Okręgowy w W Wydział Cywilny Rejestrowy postanowieniem z dnia stycznia 2012 r. (sygn. akt) stwierdził wykonalność ww. wyroku przez nadanie mu klauzuli wykonalności z wyłączeniem tej części, w której zasądzał on od uczestnika (pозwanego w tamtej sprawie) na rzecz wnioskodawcy (powoda) koszty postępowania bez określenia ich wysokości. Skarżący złożył zażalenie na to postanowienie. Sąd Apelacyjny w W Wydział Cywilny postanowieniem z dnia marca 2012 r. (sygn. akt) oddalił zażalenie.

W przekonaniu skarżącego wskazane przepisy naruszają zasadę demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) w aspekcie zasady praworządności i pewności prawa przez to, że nastąpiła zmiana stanu prawnego i zniesiona została przesłanka wzajemności zawarta w art. 1150 w zw. z art. 1146 § 1 k.p.c., która do 30 czerwca 2009 r. był warunkiem uznania orzeczenia sądu zagranicznego w Polsce. Stosunek prawny między skarżącym a powodem powstał przed ww. nowelizacją, jednak „w wyniku zmiany przepisów dotyczących stwierdzenia wykonalności [wyroków] sądów zagranicznych, nieoczekiwanie wpadł on [tj. skarżący] w »pułapkę prawną«”.

Zarzut niezgodności z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji) skarżący wiąże z naruszeniem prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) i twierdzi, że cechą relewantną jest przymiot strony postępowania sądowego, a normy procesowe powinny zapewnić równość broni wnioskodawcy i uczestnikowi. Tymczasem zakwestionowane regulacje k.p.c. wprowadzają, zdaniem skarżącego, „nieuzasadnioną (...) dysproporcję w możliwości wpływu na wybranie miejsca *forum*, co wpływa bezpośrednio na dysproporcję w praktycznym dostępie do sądu, nierówność w możliwości przedstawienia swych praw, jak i dysproporcję przy wyborze stosowanego prawa właściwego”. Ponadto zdaniem skarżącego art. 1150 oraz art. 1146 k.p.c. naruszają zasadę „przewidywalności reguł procesowych” – która jest jednym z elementów prawa do sądu – w ten sposób, że umożliwiają „szerokie uznawanie wyroków sądów zagranicznych przy braku badania, czy okoliczności sprawy uzasadniały jurysdykcję danego sądu”. Według skarżącego niezgodność zaskarżonych przepisów z Konstytucją polega także na nieproporcjonalnym ograniczeniu prawa do sądu, co wynika ze znowelizowanego art. 1146 k.p.c., który w imię szybkości i sprawności postępowania nadmiernie ogranicza prawa uczestników do „sprawiedliwego i właściwego sądu”. Dodatkowo skarżący podniósł, że zakwestionowane regulacje w zakresie przesłanek odmowy stwierdzenia wykonalności wyroku sądu zagranicznego zawierają „pojęcia niedookreślone, które przez judykaturę interpretowane są w sposób ścisły”, co narusza zasadę określoności przepisów (art. 31 ust. 3 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Ma ona gwarantować, że obowiązujące w systemie prawa akty normatywne nie będą stanowiły źródła ich naruszeń. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji skarga konstytucyjna inicjuje procedurę, której

celem jest zbadanie zgodności z Konstytucją przepisów stanowiących podstawę ostatecznego orzeczenia o prawach skarżącego.

Skargą konstytucyjną objęto art. 1150 k.p.c., który stanowi: „[o]rzeczenia sądów państw obcych w sprawach cywilnych, nadające się do wykonania w drodze egzekucji, stają się tytułami wykonawczymi po stwierdzeniu ich wykonalności przez sąd polski. Stwierdzenie wykonalności następuje, jeżeli orzeczenie jest wykonalne w państwie, z którego pochodzi, oraz nie istnieją przeszkody określone w art. 1146 § 1 i 2”. Zgodnie z zakwestionowanym art. 1146 § 1 k.p.c., orzeczenie nie podlega uznaniu, jeżeli: (1) nie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane; (2) zapadło w sprawie należącej do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich; (3) pozwanemu, który nie wdał się w spór co do istoty sprawy, nie doręczono należycie i w czasie umożliwiającym podjęcie obrony pisma wszczynającego postępowanie; (4) strona w toku postępowania była pozbawiona możliwości obrony; (5) sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła w Rzeczypospolitej Polskiej wcześniej niż przed sądem państwa obcego; (6) jest sprzeczne z wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu polskiego albo wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu państwa obcego, spełniającym przesłanki jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej, zapadłymi w sprawie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami; (7) uznanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego). Objęty zaskarżeniem art. 1146 § 2 k.p.c. przewiduje, że przeszkody określone w art. 1146 § 1 pkt 5 i 6 k.p.c. stosuje się odpowiednio do sprawy zawisłej przed innym niż sąd organem polskim lub organem państwa obcego oraz do rozstrzygnięcia wydanego przez inny niż sąd organ polski lub organ państwa obcego. Z kolei zgodnie z art. 1146 § 3 k.p.c. przepisów art. 1146 § 1 pkt 5 i 6 k.p.c. nie stosuje się, gdy orzeczenie sądu państwa obcego stwierdza zgodnie z przepisami tego państwa o jurysdykcji krajowej, że osoba mieszkająca albo

mająca siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej nabyła mienie spadkowe znajdujące się w chwili śmierci spadkodawcy na obszarze państwa obcego.

Trybunał Konstytucyjny w pierwszej kolejności zbadał, czy zakwestionowane przepisy były podstawą ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącego. Sądy obu instancji w postępowaniu w sprawie stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego zastosowały art. 1150 oraz art. 1146 § 1 k.p.c. Podstawą rozstrzygnięć nie był art. 1146 § 2 i 3 k.p.c. Spór zakończony wyrokiem sądu w H dotyczył bowiem nie nabycia spadku, lecz roszczeń o zapłatę, a w sprawie toczącej się przed polskimi sądami nie wystąpiły przeszkody uniemożliwiające uznanie orzeczenia sądu zagranicznego wymienione w art. 1146 § 1 pkt 5 i 6 k.p.c. do których odnoszą się § 2 i 3 art. 1146 k.p.c.

Wobec niespełnienia przesłanki formalnej z art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK), polegającej na konieczności uzyskania ostatecznego orzeczenia wydanego na podstawie zaskarżonego przepisu, należało odmówić nadania dalszego biegu niniejszej skardze konstytucyjnej w zakresie dotyczącym art. 1146 § 2 i 3 k.p.c.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził ponadto, że zarzuty dotyczące niezgodności art. 1146 § 1 i art. 1150 k.p.c. z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji są oczywiście bezzasadne, a w odniesieniu do wzorców kontroli z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji skarżący nie wykazał, że przyczyną zarzucanego naruszenia jest niekonstytucyjność zakwestionowanych przepisów.

Skarżący podniósł, że zmiana stanu prawnego i zniesienie przesłanki wzajemności zawartej w art. 1146 k.p.c., która do 30 czerwca 2009 r. była warunkiem uznania orzeczenia sądu zagranicznego w Polsce, narusza zasady praworządności i pewności prawa (art. 2 Konstytucji). Według skarżącego dokonana zmiana legislacyjna jest niezgodna z zasadą „przewidywalności reguł

procesowych”, która jest jednym z elementów prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Zdaniem skarżącego w związku z brakiem przepisów przejściowych zawartych we wskazanej nowelizacji został on bezzasadnie pozwany w H , a wyrok tam wydany uznano w Polsce, chociaż skarżący w dniu zawarcia umowy sprzedaży udziałów (w związku z którą został on następnie pozwany) „nie mógł (...) przewidzieć możliwości uznawania i stwierdzenia wykonalności wyroku sądu w H na terytorium Polski”.

Oczywista bezzasadność tych zarzutów wynika z następujących przyczyn. Po pierwsze, poprzedni stan prawny nie gwarantował skarżącemu, że nie zostanie stwierdzona wykonalność orzeczenia wydanego np. w H . Gdyby art. 1146 § 1 k.p.c. nadal obowiązywał w dawnym brzmieniu, ale zawarto by umowę przewidującą wzajemność uznania i stwierdzenia wykonalności, to nie byłoby przeszkód do stwierdzenia wykonalności wyroku wydanego przez sąd w H , a dotyczącego stosunku prawnego powstałego przed zawarciem takiej umowy międzynarodowej. Po drugie, skarżący wiąże naruszenie swoich praw konstytucyjnych z tym, że „w sposób nieuzasadniony został pozwany przed sąd rejonowy w H ”, a tymczasem, jak trafnie wskazał Sąd Apelacyjny w W , ewentualny zarzut umowy w przedmiocie jurysdykcji należało zgłosić przed sądem *meriti*. Podniesienie tego zarzutu w postępowaniu w sprawie stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego nie mogło być skuteczne, skoro jurysdykcja umowna nie ma charakteru wyłącznej. Po trzecie, Trybunał w swoim orzecznictwie wielokrotnie podkreślał, że zmiana przepisów proceduralnych, nawet wtedy, gdy toczy się postępowanie w indywidualnej sprawie, jest dopuszczalna, inaczej bowiem ustawodawca nigdy nie mógłby znowelizować regulacji proceduralnych (por. wyrok TK z dnia 17 listopada 2008 r., SK 33/07, OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 154). Tymczasem w sprawie, w związku z którą wniesiono rozpatrywaną skargę konstytucyjną, wyrok sądu w H wydano października 2010 r., a zatem ponad rok po wejściu

w życie nowelizacji art. 1146 § 1 k.p.c., którą uchylono wymaganie wzajemności jako przesłankę stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego. W związku z powyższym postępowanie w sprawie stwierdzenia wykonalności powyższego rozstrzygnięcia toczyło się w całości pod rządami znowelizowanych przepisów.

Skarżący zarzucił także, że art. 1150 w zw. z art. 1146 § 1 k.p.c. wprowadzają „nieuzasadnioną (...) dysproporcję w możliwości wpływu na wybranie miejsca *forum*, co wpływa bezpośrednio na dysproporcję w praktycznym dostępie do sądu, nierówność w możliwości przedstawienia swych praw, jak i dysproporcję przy wyborze stosowanego prawa właściwego” (naruszenie art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji). Oczywista bezzasadność powyższego zarzutu polega na tym, że zakwestionowane przepisy nie dotyczą wyboru „miejsca *forum*”, ale określają przesłanki stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego.

Jak słusznie wskazały sądy powszechne w postępowaniu w sprawie stwierdzenia wykonalności orzeczenia zagranicznego, skarżący miał możliwość wdania się w spór co do istoty sprawy przed sądem w H i z prawa tego skorzystał. Ponadto uczestniczył w postępowaniu, które toczyło się przed sądami polskimi na podstawie zakwestionowanych przepisów k.p.c. Uruchomił także kontrolę instancyjną, wniósłszy zażalenie na postanowienie sądu okręgowego, a wszystkie zarzuty zostały rozpoznane przez sąd II instancji. Zatem polskie sądy spełniły obowiązek informacyjny w sprawie stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego, polegający na uzasadnianiu rozstrzygnięć. W związku z powyższym Trybunał stwierdza, że skarżący nie wykazał naruszenia art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji przez zakwestionowane przepisy.

Ponadto skarżący podniósł, że zakwestionowane przepisy nadmiernie ingerują w prawo do sądu (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji), ponieważ w imię szybkości i sprawności postępowania nadmiernie ograniczają

prawa uczestników do „sprawiedliwego i właściwego sądu”. Zdaniem skarżącego zakwestionowane regulacje w zakresie przesłanek odmowy stwierdzenia wykonalności wyroku sądu zagranicznego zawierają „pojęcia niedookreślone, które przez judykaturę interpretowane są w sposób ścisły”, co narusza zasadę określoności przepisów, wywodzoną przez skarżącego z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny przypomina, że zasada określoności przepisów prawa (z wyjątkiem zasady *nullum crimen sine lege* wyrażonej wprost w art. 42 ust. 1 Konstytucji) wynika z art. 2 Konstytucji i jest powiązana z zasadami przyzwoitej legislacji (zob. wyroki TK z dnia: 21 marca 2001 r., K 24/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 51; 30 października 2001 r., K 33/00, OTK ZU nr 7/2001, poz. 217; 22 maja 2002 r., K 6/02, OTK ZU nr 3/A/2002, poz. 33). Pojęcia niedookreślone są co do zasady zgodne z Konstytucją, jeśli ich stosowaniu przez sądy towarzyszą określone gwarancje proceduralne, jak jawność postępowania lub ujawnianie motywów rozstrzygnięcia (zob. np. wyrok TK z dnia 16 stycznia 2006 r., SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2). W orzecznictwie trafnie podkreślono, że „posługiwanie się w prawie (...) pojęciami nieostrymi nie można *a priori* traktować jako uchybienia legislacyjnego. Często bowiem skonstruowanie określonej normy prawnej przy ich pomocy stanowi jedyne rozsądne wyjście. Na straży właściwego stosowania takiej normy stoją przede wszystkim normy procesowe, nakazujące wskazanie przesłanek, jakie legły u podstaw zastosowania w konkretnej sprawie normy prawnej skonstruowanej przy użyciu tego rodzaju nieostrego pojęcia” (uchwała TK z dnia 6 listopada 1991 r., W 2/91, OTK w 1991 r., poz. 20). Jak wskazano powyżej, skarżący miał możliwość zajęcia stanowiska w postępowaniu w sprawie stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego, które toczyło się na podstawie zakwestionowanych przepisów k.p.c. Z tego uprawnienia skorzystał – wskazał na istnienie jego zdaniem negatywnych przesłanek stwierdzenia wykonalności, a także uruchomił kontrolę instancyjną orzeczenia wydanego w I instancji.

Zatem skarżący nie udowodnił również zarzutu naruszenia konstytucyjnej zasady określoności przepisów prawa. Zaskarżeniem objął on nie art. 1150 i art. 1146 § 1 k.p.c., ale stosowanie tych norm, podczas gdy skarga konstytucyjna jest skargą „na przepis”, a kontrola stosowania prawa znajduje się poza kognicją Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyrok TK z dnia 15 października 2002 r., OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 65).

Mając powyższe na względzie, Trybunał Konstytucyjny na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 49 w zw. z art. 36 ustawy o TK odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.